

Πριν την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους

Όταν οι λαοί της Ευρώπης ανακάλυπταν την αρχαία Ελληνική Δημοκρατία ως ένα τρόπο διοίκησης των κοινών πραγμάτων, στις Ελληνικές κοινότητες η Δημοκρατία είχε εξελιχθεί και ριζώσει και στις καθημερινές σχέσεις, στον χώρο της εργασίας, ως συλλογικός τρόπος αυτοβοήθειας και αλληλεγγύης, από τους ίδιους ανθρώπους που δημιούργησαν την Δημοκρατία 2.000 χρόνια πριν.

Ο Γάλλος Luis Boulanger που έζησε στην Ελλάδα για περισσότερα από 30 χρόνια, και εργάστηκε ως αρχιτέκτονας στην υπηρεσία του Όθωνα, προσπάθησε να μεταφέρει το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα που ήδη έκανε τα πρώτα του βήματα στην Ευρώπη, όταν έκπληκτος ανακάλυψε την μακριά συνεταιριστική παράδοση του τόπου μας, δηλώνοντας *«Εις τον Ελληνικό λαό είναι έμφυτο το αίσθημα της αδελφότητας του συνεταιρισμού... Η Ελλάδα θα πραγματοποιήσει οριστικά, υπό κράτος της ελευθερίας, ότι είχαν αρχίσει πριν από όλους τους λαούς κάτω από την δεσποτική εξουσία των Τούρκων... Τα βάρη κατανέμονταν ανάλογα με το έχειν του κάθε πολίτη... και δόθηκε η αφορμή για να γίνουν μεγάλοι παραγωγικοί συνεταιρισμοί, γεωργικοί, βιομηχανικοί και ναυτικοί... Αυτοί είχαν ως θεμέλιο την δίκαιη κατανομή των κερδών, ανάλογα με την γενόμενη εργασία... Ξεχώριζαν από πριν ένα ποσό ως αποθεματικό, για την εκπαίδευση των παιδιών για τα βοηθήματα προς τα ορφανά, τις χήρες και τους αρρώστους».*

Αναφορές για την κοινοτική συνεταιριστική οργάνωση στα χρόνια της τουρκοκρατίας υπάρχουν ακόμη και στα βιβλία της Ιστορίας του γυμνασίου.

«Η κοινοτική αυτοδιοίκηση έχει την αρχή της στη ρωμαϊκή ή το πιθανότερο στην βυζαντινή εποχή. Όμως σίγουρα αναπτύχθηκε και ολοκληρώθηκε τον καιρό της τουρκοκρατίας, χάρη στη δομή της τουρκικής αυτοκρατορίας, και στάθηκε θεσμός πολύτιμος για την οικονομική και πνευματική ανάπτυξη όλων των ελληνικών περιοχών» σελ. 99.

Συνέχεια αναφοράς στους « ελεύθερους συνεταιρισμούς κεφαλαίου – εργασίας, όπου όλοι έπρεπε να συμμετέχουν στα κέρδη (κάτι ανάλογο με αυτό που έκαναν οι Έλληνες τον καιρό της τουρκοκρατίας)» υπάρχει στη σελίδα 261.

Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία -
Γ' τάξη του γυμνασίου 1979

Οι μεγαλύτεροι που έζησαν στην επαρχιακή περιφέρεια θα θυμούνται την κοινοτική αλληλοβοήθεια στα χωριά. Θα θυμούνται ίσως την ανάθεση της φύλαξης του κοινού κοπαδιού της κοινότητας, σε ένα χωρικό κάθε μέρα εκ' περιτροπής, ή την κοινή προσφορά της εργασίας όλων των κατοίκων σε κάθε συγχωριανό για την συγκομιδή του χωραφιού του ή για το χτίσιμο του σπιτιού του. Παρόμοιες μορφές συνεργασίας σε όλη την Ελλάδα είχαν το όνομα Μιτάτα, Παραδιάρικα, Κοινάτα, Δανεικάρια, Ξέλαση κ.λ.π.

Εκτενείς αναφορές για την συνεταιριστική οργάνωση στα χρόνια της τουρκοκρατίας βρίσκονται στην μελέτη του κ. Π. Παπαγαρυφάλλου « Το πνεύμα της συνεργασίας εις τον οικονομικό τομέα εν' Ελλάδι κατά τας παραμονάς της Ελληνικής επανάστασης του

1821», που βραβεύτηκε το 1973 από την Αγροτική Τράπεζα και την Ακαδημία Αθηνών, αλλά και στο βιβλίο « Δομές και θεσμοί στην Τουρκοκρατία» του κ. Ηλία Ι. Νικολόπουλου.

Υπήρξαν όμως και οργανωμένες μορφές συνεταιρισμών.

Τσελιγκάτα

Τα τσελιγκάτα είναι μια παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των νομάδων του ορεινού όγκου της Ελλάδας, που ασχολούνται με την κτηνοτροφία και μετακινούνται από τις πεδιάδες στα βουνά και αντίστροφα κάθε χρόνο, χωρίς να διαθέτουν μόνιμες εγκαταστάσεις.

Αρχαιότεροι νομάδες των Τσελιγκάτων είναι οι Σαρακατσάνοι, ακολουθούν οι Βλάχοι. Στο τσελιγκάτο συνενώνονται σε ένα μεγάλο κοπάδι μικρότερα κοπάδια αιγοπροβάτων. Επί κεφαλής της ομάδας (Τσέλιγκας) τίθεται ο κάτοχος του μεγαλύτερου κοπαδιού. Ο Τσέλιγκας έχει την ευθύνη για την συγκρότηση και τη λειτουργία του τσελιγκάτου, ενοικιάζει τα βοσκοτόπια, αναθέτει καθήκοντα, εφοδιάζει τις οικογένειες με τα απαραίτητα αγαθά, φροντίζει για την εκπαίδευση των παιδιών, διαθέτει τα προϊόντα της κοινής εκμετάλλευσης.

Στο τέλος της περιόδου, σε γενική συνέλευση, γίνεται η ετήσια εκκαθάριση των λογαριασμών. Τα έσοδα αποτελούνται από τις εισπράξεις των πωλήσεων μαλλιού, γάλακτος, αρνιών. Στα έξοδα αθροίζονται οι δαπάνες καταναλωτικών αγαθών, εκπαίδευσης και νοσηλείας, τα ενοίκια των βοσκοτόπων, οι φόροι, οι μισθοί. Το καθαρό υπόλοιπο κατανέμεται μεταξύ των βοσκών και του Τσέλιγκα, ανάλογα με τον αριθμό των ζώων που διαθέτει ο καθένας.

Τα τσελιγκάτα είναι μια πρωτόγονη μορφή παραγωγικού και πιστωτικού συνεταιρισμού, αφού τα μέλη τους συνενώνονται εισφέροντας το κεφάλαιο εκμετάλλευσης (αιγοπρόβατα) και την εργασία τους, κατανέμοντας ανάλογα το τελικό προϊόν. Το προϊόν πωλείται στους εμπόρους που από τα καταστήματά τους, οι οικογένειες του τσελιγκάτου προμηθεύονται τα απαραίτητα αγαθά έναντι ανοιχτού λογαριασμού.

Η ιδιοσυγκρασία των νομάδων σύμφωνα με τον Κ. Καραβίδα μοιάζει με αυτή των ναυτικών. Από αιώνων οι χειρσαίες μεταφορές στα Βαλκάνια εξυπηρετούνταν από τα караβάνια των νομάδων, που έφταναν από την Ελλάδα μέχρι το Βελιγράδι ή και την Βουδαπέστη. Λόγω της κινητικότητας και των δυσκολιών που συναντούσαν, το πνεύμα οξυνόταν. Έτσι πολλοί νομάδες άρχισαν να ασχολούνται με το εμπόριο σε πολλές περιοχές των Βαλκανίων.

Από αυτούς εξήλθαν αργότερα οι Μεγάλοι Ευεργέτες που με την δική τους συνδρομή κατασκευάστηκαν σημαντικά έργα υποδομής στον τόπο μας, συνεχίζοντας την παράδοση της Κοινωνικής Οικονομίας όπως, Εθνική Τράπεζα, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, Αστεροσκοπείο Αθηνών, Σιναία Ακαδημία Αθηνών, Αρσάκειο

Παρθεναγωγείο, Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή, Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, Ζάππειο Μέγαρο, Μητρόπολη Αθηνών, Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών, Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο κ.ά., τα οποία έπαιζαν καταλυτικό ρόλο στην προσπάθεια του νεοσύστατου ελληνικού κράτους να ορθοποδήσει.

Η ναυτιλιακή συνεργασία

Είναι γνωστή η ύπαρξη του ναυτικού στόλου των νησιών Ύδρα - Σπέτσες - Ψαρά κατά το 1821, δεν είναι όμως ευρέως γνωστό πως δημιουργήθηκε.

Ο L. Boulanger σε επιστολή του προς τον Πρωθυπουργό περιγράφει τον τρόπο κατασκευής τους:

« Όταν ένας καπετάνιος ή ένας έμπειρος ναυτικός κατέχει τουλάχιστον 500 τάλαντα, συνεταιρίζεται μ' άλλους θαλασσινούς, χοντρομαραγκούς, σχοινοποιούς, ζυλέμπορους, κι άλλους προμηθευτές και χάρη στις συνενωμένες προσπάθειες τους, αμέσως καθελκύεται ένα καράβι πάνω στο κύμα.

Όλο το υλικό που χρησιμοποιείται εκτιμάται, καθώς και ο εργατικός κόπος.

Έτσι, εξακριβώνεται η αξία του καραβιού και κάθε προμηθευτής και εργάτης παίρνει ένα τίτλο, ίσο με το μερίδιο που του ανήκει για την συμβολή στο κοινό έργο. Τα ημερομίσθια των χοντρομαραγκών και των άλλων εργατών αφήνονται σχεδόν πάντα στο καράβι ως ναυτοδάνειο. Έναντι του δανείου αυτού λογαριάζονται ως μερίδια στα κέρδη του ταξιδιού.

Γίνεται μετά ένα δάνειο για ένα ποσό που δεν ξεπερνά την αξία του καραβιού. Γενικά το δάνειο γίνεται όχι μόνο από ένα κεφαλαιούχο, αλλά από 20-30 και παραπάνω πρόσωπα, τεχνίτες, εμπόρους, παπάδες, εργάτες. Έτσι, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού συντρέχει με τις οικονομίες του στην ανάπτυξη του εμπορικού στόλου.

Το δανειζόμενο αυτό ποσό που δεν αποφέρει τόκους, αλλά παίρνει μέρος στα κέρδη του ταξιδιού, χρησιμοποιείται για την αγορά σιτηρών στην Ρωσία ή άλλων φορτίων αλλού. Το σύνολο μεταφέρεται και πωλείται σ' άλλους λιμένες της Ευρώπης.

Ο καπετάνιος μαζεύει γύρω του ένα πλήρωμα, που αντί να πληρωθεί με μεροκάματο, παίρνει όπως οι άλλοι το μερίδιό του από τα κέρδη, ανάλογα με τις υπηρεσίες και την ικανότητα του καθενός. Κι όταν το καράβι πουλήσει το φορτίο του, αποτελείώσει το ταξίδι του και ξαναγυρίσει στο λιμάνι, καταστρώνει το γενικό λογαριασμό και γίνεται η διανομή των κερδών».

Αναλυτικό παράδειγμα του τρόπου διανομής, μετά την αφαίρεση των δαπανών ταξιδιού, φόρων κ.λ.π. (Κουκκίδης).

Μερίδια

Κατασκευαστές του καραβιού	10
Δανειστές για το εμπόρευμα	10
Καπετάνιος	3

Διαχειριστής του πλοίου	2
Δύο ναύκληροι	4
Μάγειρας	2
4 καλύτεροι πηδαλιούχοι (4X1.5)	6
30 ναύτες (30X1)	30
4 ναυτοπαίδες (4X0.5)	2
Αποθεματικό για χήρες και ορφανά	1

Σύμφωνα με τον κύριο Παπαγαρυφάλλου η Ύδρα διέθετε 114 πλοία με 330 συνιδιοκτήτες – μεριδιούχους και οι Σπέτσες 40 με 136 συνιδιοκτήτες – μεριδιούχους.

Η συντροφιά των Αμπελακίων

« Έξη χιλιάδες ρωμιοί, άνδρες, γυναίκες και παιδιά έζησαν εδώ προ εκατόν πενήντα χρόνων χωρίς να φαγωθούν, δημιουργοί και συνεταίροι της πρώτης και τελειότερας Συνεργατικής του κόσμου, δάσκαλοι των οικονομολόγων, των φιλοσόφων, των ιεροκηρύκων, δάσκαλοι του ίδιου του Φουριέ, αυτοί οι Θεσσαλοί χωριάτες... Έργο που καμία πολιτισμένη κοινωνία δεν το έχει αποτολμήσει.... Ο ταπεινός Κίσαβος χάρις στους νεώτερους Θεσσαλούς, καλλιέργησε και πραγματοποίησε το πιο δύσκολο απ' όλα, την αδερφοσύνη! »

Ζαχαρίας Παπαντωνίου
Εφημερίδα Ελεύθερο Βήμα 29 Νοεμβρίου 1937

Τα Αμπελάκια είναι κοινότητα που βρίσκεται στο Νομό Λάρισας και είναι κτισμένα στις πλαγιές του Κίσαβου κοντά στην κοιλάδα των Τεμπών. Η ίδρυση του πρώτου οικισμού, που στη συνέχεια αναπτύχθηκε σε κοινότητα, ανάγεται στο τέλος του 16ου αιώνα. Το χωριό γνώρισε μεγάλη ακμή στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, χάρη στα εξαιρετικής ποιότητας νήματα που κατασκεύαζαν οι κάτοικοι του, καθώς και στην άριστη βαφή και επιτυχή εμπορία τους.

Μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα, η κοινότητα των Αμπελακίων ήταν σχεδόν άγνωστη και οι κάτοικοι του, που δεν ξεπερνούσαν τους 1500, ασχολούνταν βασικά με τη γεωργία και κυρίως με την αμπελουργία. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα, η κατάσταση άρχισε να μεταβάλλεται όταν οι μικρές οικιακές βιοτεχνίες κατασκευής και βαφής νημάτων αποφάσισαν να ενωθούν και να δημιουργήσουν τις λεγόμενες “Συντροφίες” με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και την επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων τους στον ευρωπαϊκό χώρο. Στις “Συντροφίες”, που αρχικά ήταν πέντε και αποτελούσαν ένα είδος ετερορρυθμων εταιρειών, συμμετείχαν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της κοινότητας.

Το 1778 οι πέντε “Συντροφίες” των Αμπελακίων συνενώθηκαν και όλες μαζί αποτέλεσαν την “Κοινή Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων” στην οποία συμμετείχαν και άλλες κοινότητες της κοιλάδας των Τεμπών. Η Κοινή Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων ήταν οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας με συνεργατική προσέγγιση στη

φιλοσοφία του, στην πρακτική που εφαρμόζε, στον τρόπο που λειτουργούσε, στους σκοπούς που έθετε και γενικά σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητας του.

Μέλη του συνεταιρισμού ήταν οι παραγωγοί βάμβακα και ερυθρόδανου καθώς επίσης και το εργατικό δυναμικό το οποίο απασχολούσε ο οργανισμός στις δραστηριότητες που ασκούσε. Έδρα του οργανισμού παρέμεινε η κοινότητα των Αμπελακίων. Σκοπός του συνεταιρισμού ήταν η οικονομική ενίσχυση των μελών του, αλλά και η πνευματική και ηθική καλλιέργεια και αναβάθμιση τους. Για την επίτευξη των σκοπών του παραλάμβανε, επεξεργαζόταν και εμπορευόταν τα προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής των μελών του, παρείχε σε αυτά εργασία στα σύγχρονα τότε εργαστήρια του, παραχωρούσε στα μέλη πιστωτικές διευκολύνσεις με ευνοϊκούς όρους και δεχόταν από αυτά καταθέσεις.

Τα ετήσια κέρδη του συνεταιρισμού ύστερα από την αφαίρεση σημαντικών ποσών για έργα κοινής ωφέλειας και για φιλανθρωπικούς, πολιτιστικούς και άλλους παρεμφερείς σκοπούς, διαμοιράζονταν στα μέλη ανάλογα με τα κεφάλαια με τα οποία το κάθε ένα συμμετείχε στο συνεταιρισμό υπό μορφή σταθερού τόκου και ανάλογα με τη συνεργασία που κάθε μέλος είχε με το συνεταιρισμό. Ο τρόπος διάθεσης των καθαρών κερδών ικανοποιούσε την αρχή της δίκαιης κατανομής, σύμφωνα με την οποία φτωχοί και πλούσιοι εργάζονταν και απολάμβαναν τους καρπούς της προσωπικής τους εργασίας.

Η κύρια δραστηριότητα του συνεταιρισμού ήταν η αγορά βαμβακιού κυρίως από τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία, η επεξεργασία και η μεταποίηση του σε νήματα, τα οποία στη συνέχεια βάφονταν με ανεξίτηλο κόκκινο χρώμα, περίφημο για τη στιλπνότητα και την αντοχή του. Τα χρώματα παράγονταν από το φυτό ερυθρόδανος, (Ριζάρι), το οποίο ευδοκίμοιζε στην περιοχή των Αμπελακίων. Τα νήματα του συνεταιρισμού απόκτησαν γρήγορα μεγάλη φήμη για την ποιότητα τους και έγιναν περιζήτητα σε όλες σχεδόν τις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις.

Ο οργανισμός είχε οργανώσει μεγάλο διεθνές δίκτυο διάθεσης των προϊόντων του και ίδρυσε δικά του υποκαταστήματα στη Βιέννη, στο Λονδίνο, στο Άμστερνταμ, στη Τεργέστη, στη Δρέσδη, στη Λειψία, στην Οδησό και στην Κωνσταντινούπολη. Πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη της συνεταιριστικής ιδέας στα Αμπελάκια διαδραμάτισε ο επίσκοπος Πλαταμώνα και Λυκοστομίου Διονύσιος πράγμα που επιβεβαιώνει το θετικό ρόλο που διαδραμάτισε η εκκλησία στην ίδρυση των συνεργατικών κινήματων.

Η κοινή “Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων” με τη δραστηριότητα της αναζωογόνησε σύντομα ολόκληρη την περιοχή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα ο πληθυσμός των Αμπελακίων τετραπλασιάστηκε και η κωμόπολη αναδείχθηκε, εκτός από οικονομικό και σε πολιτιστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Από τις έξι χιλιάδες που είχαν φθάσει οι κάτοικοι της κοινότητας, οι δύο χιλιάδες εργάζονταν στα βαφεία του συνεταιρισμού, ενώ οι υπόλοιποι ασχολούνταν με προπαρασκευαστικές ή βοηθητικές εργασίες. Την εποχή εκείνη λειτούργησε και η περίφημη σχολή “Ελληνομουσείο”, στην οποία δίδαξαν γνωστές προσωπικότητες των γραμμάτων, όπως ο Κωνσταντίνος Κούμας, ο Ευγένιος Βούλγαρης κ.α.

Όλοι οι ξενιτεμένοι έμποροι και αντιπρόσωποι Αμπελακιώτες ήταν μέλη της Φιλικής Εταιρείας και διέθεταν για τον αγώνα μεγάλα ποσά, μιας και η οικονομική κατάσταση του Συνεταιρισμού ήταν ασύλληπτης ακμής, ώστε το 1810 τα κεφάλαια του Συνεταιρισμού είχαν υπερχλιαπλασιαστεί και μόνο το περίσσευμα της χρονιάς αυτής ήταν 20.000.000 φράγκα.

Συνεταιριστικός κόσμος και Ελλάδα

Η δημιουργία του 1^{ου} συνεταιρισμού σε κάθε χώρα για όλο τον Κόσμο

Η λίστα πληροφοριών που ακολουθεί αναπαράχθηκε από το βιβλίο «Ιστορικό Λεξικό του Συνεταιριστικού Κινήματος» του Jack Shaffer, εκδόσεις The Scarecrow, Inc Lanham Md London 1999, όπως παρουσιάστηκε στο περιοδικό Ανασκόπηση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας, τεύχος 51 Αυγούστου 2006 σελ. 6 <http://www.ica.coop/publications/digest/51-digest.pdf>.

Σημειώνουμε ότι εάν και η Ελλάδα αναφέρεται δεύτερη σε αυτή την λίστα με χρονιά ίδρυσης του πρώτου συνεταιρισμού στην Ελλάδα το 1780, αναφερόμενη προφανώς στο έτος ίδρυσης του συνεταιρισμού των Αμπελακίων, χωρίς να είναι γνωστές άλλες προγενέστερες ημερομηνίες του έτους 1750 για την Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ. Οι πρόδρομοι του συνεταιριστικού μοντέλου όπως ο Βρετανός Ρόμπερτ Όουεν που γεννήθηκε το 1771 δημιούργησε την συνεταιριστική κοινότητα « Νέα Αρμονία» στις ΗΠΑ το 1815. Οι ιδέες του Βρετανού Γουίλιαμ Κίνγκ (1786-1865) εφαρμόστηκαν το 1843 με την δημιουργία του καταναλωτικού συνεταιρισμού του Ροτσντέιλ, του Η.Β. ενώ η πρώτη εφαρμογή του συνεταιριστικού μοντέλου στην Γαλλία έγινε πολύ αργότερα από τον Λουίς Μπλάν που γεννήθηκε μόλις το 1813. Επίσης η ημερομηνία του έτους 1750 είναι πολύ προγενέστερη ακόμη και από την ημερομηνία γένεσης του θεωρητικού και πατέρα του συνεταιρισμού στην Γαλλία του Φουριέ που γεννήθηκε το 1772.

1750 Γαλλία, Ηνωμ. Βασίλειο,
ΗΠΑ

1780 Ελλάδα

1794 Αυστρία

1806 Ιταλία

1808 Λουξεμβούργο

1816 Πολωνία, Ελβετία

1825 Ρωσία

1838 Ισπανία

1839 Μεξικό

1843 Ιαπωνία

1844 Ισλανδία

1845 Γερμανία, Σλοβακία

1847 Βραζιλία

1848 Βέλγιο

1850 Ουγγαρία, Σουηδία

1851 Δανία, Νορβηγία, Σλοβενία

1852 Τσεχική Δημοκρατία,
Ρουμανία

1859 Αυστραλία, Ιρλανδία

1860 Λετονία, Ολλανδία

1861 Καναδάς

1863 Βουλγαρία, Τουρκία

1869 Λιθουανία

1870 Φινλανδία, Γιουγκοσλαβία

1871 Πορτογαλία

1875 Αργεντινή

1876 Ονδούρα

1878 Ισραήλ (Παλαιστίνη)

1881 Νέα Ζηλανδία

1893 Ουζμπεκιστάν

1898 Εσθονία

1900 Ινδία

1910 Αλγερία	1939 Βολιβία
1902 Νότια Αφρική, Ζιμπάμπουε	1940 Μπαρμπάντος, Άγιος Βικέντιος Γρεναδίνες
1903 Βενεζουέλα	1941 Κουβέιτ
1904 Χιλή, Πακιστάν	1942 Παραγουάη
1905 Μπαγκλαντές, Μιανμάρ, Τυνησία	1943 Μπελίζ, Συρία
1906 Γουατεμάλα, Σρι Λάνκα	1945 Αιθιοπία, Φίτζι
1907 Κορέα	1946 Αλβανία, Μπαχάμες, Ντομίνικα, Δομινικανή Δημοκρατία, Λεσόθο, Μάλτα, Παπούα-Νέα Γουινέα, Αγία Λουκία
1908 Αίγυπτο, Ινδονησία, Κένυα	1947 Μπενίν, Χονγκ Κονγκ, Σουδάν
1909 Κύπρος, Ουρουγουάη	1949 Τσαντ
1910 Νιγηρία, Φιλιππίνες	1950 Γκάμπια, Νεπάλ, Νήσοι Σολομώντος, Σομαλία
1912 Κίνα, Ελ Σαλβαδόρ, Ταϊβάν, Βιετνάμ	1951 Κούβα
1913 Μαυρίκιος, Ναμίμπια, Ουγκάντα	1954 Καμπότζη, Παναμάς, Σαμόα
1914 Νικαράγουα, Ζάμπια	1955 Νήσοι Κουκ
1915 Λιβύη	1956 Κιριμπάτι, Ρουάντα, Τουβαλού Αντίγκουα
1916 Κολομβία, Σενεγάλη, Τρινιντάντ & Τομπάκο	1958 Γρενάδα, Υεμένη
1917 Ταϊλάνδη	1959 Αργκουίλα, Άγιος Χριστόφορος / Νέβις
1919 Ισημερινός, Μάλι, Περού	1960 Μικρονησία, Μονσερράτ
1920 Κόστα Ρίκα, Μαλαισία, Πουέρτο Ρίκο, Σουρινάμ	1961 Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Γκαμπόν, Σαουδική Αραβία, Σεϋχέλλες
1921 Μπουρούντι, Μογγολία	1964 Μποτσουάνα, Τόνγκα
1922 Ιορδανία, Μαρόκο	1965 Αφγανιστάν
1923 Ζαΐρ	1967 Βανουάτου
1924 Καμερούν	1969 Βερμούδες
1925 Σιγκαπούρη, Τανζανία	1970 Λιβερία
1926 Κονγκό, Ιράν, Μαυριτανία	1971 Γουινέα-Μπισάου
1927 Μαρτινίκα	1972 Νήσοι Καϊμάν, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
1928 Γκάνα	1973 Κατάρ
1929 Ρεϋνιόν	1975 Μπρουνέι
1930 Ιράκ, Τζαμάικα, Νιγηρία	1978 Λάος
1931 Μπουρκίνα Φάσο, Γουινέα, Μαδαγασκάρη, Σουαζιλάνδη, Τόγκο	1984 Τορτόλα
1932 Ακτή του Ελεφαντοστού, Γουαδελούπη	
1933 Γουιάνα, Παλαιστίνη	
1936 Σιέρα Λεόνε	
1937 Αϊτή, Λίβανο	

Μετά την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους Νομοθετικό χρονικό

Το 1915 ψηφίζεται ο Νόμος 602. Αξίζει τον κόπο να αναφερθούν αποσπάσματα από την ωραία εκείνη εισηγητική - αιτιολογική έκθεση του

υπουργού της Εθνικής Οικονομίας, Αλ. Μιχαλακόπουλου, στις 30 Σεπτεμβρίου 1914 στη Βουλή των Ελλήνων.

Η εισήγηση θεωρήθηκε μία από τις αρτιότερες εκθέσεις που συνόδευσαν ποτέ την κατάθεση νόμου ενώπιον του νομοθετικού σώματος, λόγω του οικονομικού, κοινωνικού κ.λ.π. περιεχομένου των συνεταιρισμών.

Έγραφε η εισηγητική έκθεση:

«Η τιμή των γεωργικών ιδία, αλλά και των βιομηχανικών προϊόντων, υφίσταται δυσανάλογον επαύξησιν από του τόπου της παραγωγής μέχρι του τόπου της καταναλώσεως, ενώ συνήθως ελάχιστον μόνον ποσοστόν της επαυξήσεως ταύτης δικαιολογείται εκ των εξόδων μεταφοράς και άλλων πραγματικών εξόδων. Το πλείστον της υπερτιμήσεως αποκερδαίνεται υπό διαφόρων

προσώπων μεσαζόντων μεταξύ του παραγωγού και του καταναλωτού επί προφανεί ζημία αμφοτέρων.....

Την βελτίωσιν των οικονομικών τούτων συνθηκών επιδιώκει ο συνεργατισμός όστις ούτω εμφανίζεται ως αντίδρασις κατά της ατομιστικής οργανώσεως της παραγωγής διά της συμπράξεως των εχόντων κοινά συμφέροντα, ως μέσον κοινωνικής αμύνης των απορωτέρων τάξεων προς πρόληψιν

της οικονομικής και κοινωνικής αυτών καταπτώσεως.....

Αλλά πλην της οικονομικής προαγωγής των μικροεπιχειρήσεων, της προσεγγίσεως προς αλλήλας των κοινωνικών τάξεων, της καταργήσεως περιττών κεφαλαιοκρατικών διαμέσων παραγόντων επιτυγχάνεται διά της συνεργατικής οργανώσεως και της αλληλεγγύης και η ηθική ανάπτυξις και μόρφωσις των συνεταιίρων, η σκοπιμότερα ενάσκησις του επαγγέλματος και της τέχνης αυτών.»

Η Εισηγητική Έκθεση περιλαμβάνει λεπτομερή στοιχεία για την ιστορία και ανάπτυξη των συνεταιρισμών στη Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες. Προχωρεί δε στη διαπίστωση ότι «...εν Ελλάδι υστερούμεν καταπληκτικώς... Είναι κατάδηλος η ανάπτυξις της εθνικής παραγωγής η οποία δύναται να επέλθη παρ' ημίν δια της συνεργατικής οργανώσεως. Βοώσι τα καθ' άπαντα τον κόσμον παραδείγματα».

Αργότερα στις **6 Μαρτίου 1947** ο Α. Σμιθ εκπρόσωπος της Βρετανικής Αποστολής καταναλωτών, ανέφερε κατά την επίσκεψή του στην Αθήνα «*Ρίψατε ένα βλέμμα εις τα τιμάς των εμπορευμάτων των αθηναϊκών καταστημάτων. Χωρίς εξαιρέσιν αι τιμαί αυταί είναι ανωτέραι του διπλασίου του κόστους, του περιλαμβάνοντας όλα τα σχετικά έξοδα.... Εάν παραμερίσετε τας διαφοράς σας και συνενωθήτε εις συνεταιρισμούς κατά γεωγραφικούς χώρους, με μίαν Εθνικήν Ομοσπονδίαν, η δύναμις, η οποία θα έχετε εις χείραν σας, θα είναι τρομακτική.... Η ΟΚΣΕ είναι η πλέον εμπνευσμένη και προοδευτική*

εκδήλωσις του αληθούς συνεταιριστικού πνεύματος μεταξύ των Ελλήνων καταναλωτών... Θα δυνηθή όμως ν'αντεπεξέλθη νικηφόρος εις τον συναγωνισμόν και την αντίδρασιν ...εάν συμμετάσχη ο μέγιστος δυνατός αριθμός καταναλωτών. Οφείλετε να αποκτήσετε οικονομική ανεξαρτησίαν και να στηριχθήτε εις τας ιδίας δυνάμεις σας, όσον το δυνατόν γρηγορότερα... Ο αντικειμενικός σκοπός του καταναλωτικού συνεταιρισμού συνιστάται κυρίως εις το να σας επιτρέπη να εξοικονομήτε χρήματα από την κάθε δαπάνη σας, ενώ το συνδικάτον αποβλέπει εις το να εξασφαλίσει λογικούς μισθούς, ημερομήθια και λοιπούς όρους εργασίας ...Κάμνω ιδιαίτερον έκκλησιν εις τους συνεταιρισμούς των Δημοσίων και των Τραπεζικών Υπαλλήλων, όπως μετάσχωσι της Ομοσπονδίας...Το σύνθημά μας ας είναι: « Ενωμένοι βαστάμε, διαιρεμένοι πέφτουμε... » Φωνή των Συνεταιριστών. Μάρτιος 1947, σελ. 360

Είναι προφανής η ομοιότητα της περιγραφόμενης κατάστασης κατά τα έτη 1915 και 1947 με το σήμερα. Τι έγινε και δεν ευδοκίμησε άραγε η προσπάθεια; Ακόμη εν' έτη 2008 οι τιμές ειδών πρώτης ανάγκης στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλότερες απ' όλη την Ευρώπη.

Μεταξύ των ετών 1915 και 1970 έχουν καταγραφεί 946 νομοθετήματα σχετικά με την μορφή και την δράση των συνεταιρισμών, την δε δεκαετία 1984 -1994 καταγράφηκαν 230 νομοθετήματα (Κλήμης 1970 και Λαμπροπούλου – Δημητριάδου 1995, Παγκοσμιοποίηση και Κοινωνική Οικονομία σελ 222). Άραγε δεν είναι μια η συνεταιριστική νομοθεσία; Πιο από όλα αυτά τα νομοθετήματα ήταν το γνήσια συνεταιριστικό; Αντίθετα ο Νόμος 2190 για τις Ανώνυμες Εταιρείες του έτους 1920 είναι ακόμη σε ισχύ, εξασφαλίζοντας ένα σταθερό περιβάλλον για την ανάπτυξής τους.

Ακολουθεί συνοπτική αναφορά των κυρίων συνεταιριστικών νομοθετημάτων.

Τις 6-4-1968 ακολουθεί επιστολή του γερμανού νομικού εμπειρογνώμονα του ΟΟΣΑ Rolf Schubert, ο οποίος γράφει για τον Ν.602 « ... Αφ' ενός, υπό την καταφανή επίδραση των εχθρικών προς τους συνεταιρισμούς οικονομικών κύκλων, ενσωματώθηκαν στον νόμο διατάξεις που επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη (π.χ. Ν. 5289/1931) Αφ' ετέρου, ο νόμος αποδιοργανώθηκε σημαντικά με τις επεμβάσεις στη δομή της νομοθετικής τεχνικής. Ο νόμος περιέχει νομικές ρυθμίσεις και διαδικαστικές διατάξεις που αποτελούν ξένο σώμα μέσα σ' ένα οργανωτικό νόμο του εμπορικού δικαίου. Γι' αυτό έχασε σε μεγάλη κλίμακα την οργανωτική συνάφειά του και την λογική ενότητα του».

Το 1973 με τον νόμο 227 αρχίζει η πολυδιάσπαση της Συνεταιριστικής Νομοθεσίας. Καταργείται ο Ν.602/1915 και εισάγεται Νομοσχέδιο ΜΟΝΟ για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς καταργώντας στην ουσία μαζί με τον Ν.602 και κάθε άλλο είδος συνεταιρισμού. Δημιουργεί την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΥΓΕΣ), με υποχρεωτική συμμετοχή όλων των περιφερειακών γεωργικών Ομοσπονδιών.

Καθιστάτε η Συνεταιριστική Οργάνωση ανάπηρη, χωρίς να έχει την δυνατότητα να δημιουργήσει ένα πλήρες αυτόνομο πλέγμα υπηρεσιών από την παραγωγή μέχρι την κατανάλωση, και να προσφέρει κοινωφελείς υπηρεσίες βάση των συνεταιριστικών αρχών του.

Το 1979 ο Νόμος 921 ως συνέχιση του Ν 227/73, αναφέρεται πάλι μόνο στους γεωργικούς συνεταιρισμούς και ξανακαταργεί τον Ν.602/1915, η ΠΑΣΥΓΕΣ γίνεται ΠΑΣΕΓΕΣ

Το 1982 ο Νόμο 1257 και το 1985 ο Νόμος 1541 αναφέρεται πάλι μόνο στους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

Το 1986 ο Νόμος 1667 αναφέρεται στους αστικούς συνεταιρισμούς, και ξανακαταργεί τον Ν.602/1915, καθιστώντας τις διατάξεις του εμπορικού δικαίου του αστικού Δικαίου συμπληρωματικούς του.

Το 1992 με το Νόμο 2076 εισάγεται ο θεσμός της Συνεταιριστικής τράπεζας.

Το 1993 με τον Νόμο 2169 και το 2000 με τον Νόμο 2810 το νομικό καθεστώς των αγροτικών συνεταιρισμών ξανά αλλάζει.

Ο πλήρης διαχωρισμός γεωργικών Συνεταιρισμών (Παραγωγής), Συνεταιριστικής Βιομηχανίας (Μεταποίησης), καταναλωτικών Συνεταιρισμών (Κατανάλωσης), Συνεταιριστικών Κοινωνικών Υπηρεσιών, Συνεταιριστικής Τράπεζας (Manager καθοδηγητή και συντονιστή όλων των άλλων κατηγοριών συνεταιρισμών), χωρίς και την απαραίτητη αναφορά των Νόμων στην αυτόνομη συνεταιριστική παιδεία, έχει επέλθει. Η γνωστή σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο Κοινωνική ή Αλληλέγγυα Οικονομία ως μία συνιστώσα της Οικονομίας (μαζί με την δημόσια και την ιδιωτική) έχει γίνει χίλια κομμάτια.